

3. Василевська-Скупа Л. П., Швець І.Б., Остапчук Л. О. Шляхи формування національної самосвідомості підростаючого покоління засобами українського музичного мистецтва. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. Кропивницький: РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2022. Випуск 204. С. 99-104 DOI випуску: 10.36550/2415-7988-2022-1-204

4. Василевська-Скупа Л. П., Омельченко А.І., Сідорова І.С. Формування професійних компетенцій майбутніх учителів мистецтва засобами української народної пісні. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти* :зб. наук праць. – Вип. 33.-Київ: Вид-во УДУ ім. М.Драгоманова, 2025.- С.44-51

5. Горбенко С.С. Історія гуманізації музичної освіти. – Кам'янець-Подільський: Видавець ПП Зволейко Д.Г., 2007. – 348 с. 102.

6. Отич О.М. Мистецтво у системі розвитку творчої індивідуальності майбутнього педагога професійного навчання: теоретичний і методичний аспекти: Монографія. Ред. І.А. Зязюна. – Чернівці: Зелена Буковина, 2009. – 752с.

7. Падалка Г.М. Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін). К.; Освіта України, 2008. – 274с.

8. Ninel Sizova, Tetiana Belinska, Anna Bilozerska, Liudmyla Vasylevska-Skupa, Tetiana Zuziak. An integration model of professional training of a music art teacher by means of innovative technologies. *Croatian Journal of Education*, 2024, Vol/26 №3 P. 903-934.

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-3.44>

Тамара Панасюк,
Вінниця, Україна
orcid.org/0000-0003-1871-8304
tamara.panasyuk1963@gmail.com

РОЛЬ КОНЦЕРТМЕЙСТЕРА В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ МУЗИЧНОМУ ПРОСТОРІ: ВИКОНАВСЬКІ АСПЕКТИ

Анотація. У статті досліджено трансформацію ролі концертмейстера в сучасному українському музичному просторі. Проаналізовано виконавські аспекти діяльності піаніста-ансамбліста, де особлива увага приділяється переходу від супроводжувачої функції до повноправного творчого партнерства та музичного коучингу. Розглянуто специфіку взаємодії в системі «соліст–концертмейстер» у контексті сучасних виконавських шкіл України.

Ключові слова: піаніст-ансамбліст, український музичний простір, виконавська інтерпретація, ансамблева взаємодія, професійна мобільність.

Abstract. The article examines the transformation of the accompanist's role in the contemporary Ukrainian musical landscape. The performance aspects of the collaborative pianist's activities are analyzed, with particular emphasis on the transition from a supporting function to full-fledged creative partnership and musical coaching. The specifics of interaction within the "soloist-collaborative pianist" system are considered in the context of modern Ukrainian performing schools.

Keywords: collaborative pianist, Ukrainian musical landscape, performance interpretation, ensemble interaction, professional mobility.

Актуальність дослідження ролі концертмейстера в сучасному українському музичному просторі зумовлена глибокою трансформацією мистецької парадигми: від традиційного «акомпанування» до феномену «collaborative piano» (спільного фортепіанного виконавства). У сучасних умовах концертмейстер перестає бути лише технічною опорою для соліста, стаючи повноправним співавтором художньої концепції та музичним коучем.

Професійні вимоги до концертмейстера включають в себе знання основних напрямків розвитку сучасної української музики; найбільш значних музичних творів класичного та сучасного репертуару; методів самостійної роботи над музичним твором, а також методів вокальної педагогіки, ансамблевого (хорового) співу; методики роботи з інструменталістами різних спеціальностей; природу вокалу, ансамблево-інструментальної музики. Все це дозволяє концертмейстеру контролювати якість виконання творів, встановлювати причини виникнення труднощів у виконанні, підказувати правильний шлях усунення тих чи інших недоліків. Отже, концертмейстер є більш ніж просто «піаніст, який допомагає виконавцям учить їхні партії та акомпанує їм під час концертів» (Сташевська, 2023).

Метою статті є вивчити та узагальнити наявні наукові дослідження, та практичний досвід в області творчої та педагогічної діяльності концертмейстера.

В умовах інтеграції української музичної школи до європейського освітнього та концертного простору зростає попит на універсального піаніста-ансамбіста, здатного до миттєвої стилістичної адаптації та психологічної взаємодії. У сучасних закладах вищої мистецької освіти України роль концертмейстера дедалі більше наближається до функцій репетитора-наставника, що потребує глибоких знань у вокальній технології, інструменталістиці та лінгвістиці. Важливою умовою професіоналізму є також наявність у концертмейстера виконавської культури, яка передбачає відображення його естетичного смаку, широту кругозору, свідоме ставлення до музичного мистецтва, готовність до музично-просвітницькій роботі. Популяризація сучасної української музики на світових майданчиках ставить перед концертмейстером завдання інтерпретації складних модернових партитур вітчизняних композиторів, що потребує специфічного інтелектуального та технічного інструментарію.

Головна риса професійної майстерності концертмейстера - це здатність впливу на аудиторію шляхом передачі внутрішнього змісту художнього образу методом сценічного перетворення. Саме в цьому і полягає його артистизм. Виконавська діяльність - це одне з найважливіших засобів підвищення концертмейстером своєї майстерності.

До виконавських аспектів діяльності піаніста-ансамбліста відносимо наступні професійні дефініції: фактурно-слуховий моніторинг, що включає здатність концертмейстера не просто грати свою партію, а миттєво коригувати динамічний баланс залежно від акустики залу та тембральних особливостей соліста; психотехніка ансамблевого випередження, куди входить унікальна навичка «прогнозування» дихання вокаліста або штриха інструменталіста, що забезпечує ідеальну синхронність (так зване «відчуття ліктя»); стилістична універсальність; транспонування та читання з листа-ці «класичні» навички в сучасному контексті доповнюються вмінням швидко адаптувати клавір (перекладення оркестрової партитури для фортепіано) так, щоб він звучав повноцінно, але не перекривав соліста.

Концертмейстер високого рівня має бути всебічно розвиненою і обізнаною у найрізноманітніших галузях виконавського мистецтва особистістю. Будучи відмінним піаністом, він більше ніж його колеги-солісти має знати репертуар різних виконавців, особливості гри на різних інструментах, їхні можливості й недоліки, основні принципи психології колективної взаємодії, вміти не тільки переборювати естрадне хвилювання, але й допомогти в цьому партнерові. Набуття спеціальних знань в цій професії обумовлено виключно практикою ансамблевої взаємодії.

Отже, специфіка професійної діяльності концертмейстера містить такі аспекти:

1) концертмейстер повинен мати різнобічний комплекс професійних і особистісних якостей, а також великий арсенал знань, умінь і навичок, і постійно вдосконалювати їх;

2) концертмейстер повинен бути «прихованим» лідером, який спрямовує професійний розвиток співака і творчий виконавчий процес;

3) концертмейстер повинен бути хорошим піаністом і ансамблістом, уміти підкорятися і підкоряти собі, володіти образним музичним мисленням.

Концертмейстер – це покликання педагога, і праця його за своїм призначенням те саме, що праця педагога. Майстерність концертмейстера глибоко специфічно. Воно вимагає не тільки величезного артистизму, різнобічних музично-виконавських обдарувань, а й досконалого знайомства з різними співочими голосами, знань особливостей гри інших музичних інструментів, оперної партитури. Діяльність концертмейстера вимагає від піаніста застосування багатосторонніх знань і умінь з курсів гармонії, сольфеджіо, поліфонії, історії музики, аналізу музичних творів, вокальної та хорової літератури, педагогіки – в їх взаємозв'язках.

Список використаних джерел:

1. Костенецька, Н. М. (2021). Інноваційні вектори професійної діяльності концертмейстера у сучасному мистецькому просторі. *Музичне мистецтво і культура*, (32), 145–158.
2. Кревська, Т. О. (2019). Виконавська майстерність піаніста-концертмейстера в контексті камерно-ансамблевого музикування. *Мистецтвознавчі записки*, (35), 210–217.
3. Кузнєцова, О. В. (2020). Психолого-педагогічні аспекти взаємодії в дуеті «соліст–концертмейстер». *Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського*, 2(47), 89–102.
4. Омельченко, Ю. А. (2022). Трансформація ролі концертмейстера в сучасному музичному виконавстві: виклики та перспективи. *Культура і сучасність*, (1), 74–81.
5. Сташевська, І. О. (2023). Мистецтво концертмейстера в Україні: традиції та інновації. Монографія. Київ: Основа. 214 с.

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-3.45>

Тетяна Белінська
м. Вінниця, Україна

<https://orcid.org/0000-0003-2000-9515>
belinska_tet@ukr.net

Олександр Рак
м. Вінниця, Україна

sasha.rak.kozero@gmail.com

УКРАЇНСЬКА БАРДІВСЬКА ПІСНЯ ЯК КУЛЬТУРНО-ВИХОВНИЙ ФЕНОМЕН

Анотація. У роботі розглянуто українську бардівську пісню як культурно-виховний феномен, що поєднує поетичне та музичне мистецтво. Визначено її роль у формуванні національної ідентичності, моральних цінностей та громадянської свідомості, особливо в умовах сучасних суспільно-політичних викликів, зокрема під час російсько-української війни. Проаналізовано особливості жанру, його історичний розвиток та вплив на молодь. Обґрунтовано значення бардівської пісні як засобу збереження культурної спадщини та міжпоколінної комунікації.

Ключові слова: бардівська пісня, авторська пісня, національна ідентичність, культурна спадщина, громадянське виховання.

Abstract. This paper examines the Ukrainian bard song as a cultural and educational phenomenon that combines poetry and music. It identifies its role in shaping national identity, moral values and civic consciousness, particularly in the context of contemporary socio-political challenges, notably during the Russian-Ukrainian war. The paper analyses the characteristics of the genre, its historical development and its influence on young people. It substantiates the

significance of the bardic song as a means of preserving cultural heritage and facilitating intergenerational communication.

Keywords: bardic song, singer-songwriter music, national identity, cultural heritage, civic education.

Актуальність теми зумовлена сучасними суспільно-політичними умовами, в яких перебуває Україна. Повномасштабна збройна агресія російської федерації проти України поставила перед державою та освітньою системою нові виклики, пов'язані з необхідністю зміцнення національної свідомості молодого покоління, формування стійкої громадянської позиції, моральної витривалості та готовності діяти в інтересах країни.

Сучасні воєнні реалії актуалізують проблему збереження національної ідентичності як фундаментальної складової духовної безпеки держави. В умовах війни мистецтво набуває особливої суспільної значущості, виконуючи не лише естетичну, а й світоглядну, консолідаційну та культурно-репрезентаційну функції (Белінська, 2026).

Українська бардівська пісня (авторська пісня) виступає не лише як жанр музичного мистецтва, а й як важливий засіб передачі соціального досвіду, історичної пам'яті та морально-етичних орієнтирів. Вона сприяє формуванню патріотичних почуттів, розвитку критичного мислення та активної громадянської позиції, особливо серед молоді.

Крім того, в умовах глобалізації та посиленого впливу масової культури актуалізується проблема збереження національної культурної самобутності. Бардівська пісня як носій української мови, традицій і цінностей відіграє важливу роль у цьому процесі, забезпечуючи наступність культурної традиції та міжпоколінну комунікацію. Отже, дослідження української бардівської пісні є актуальним як у теоретичному, так і в практичному вимірах, оскільки дозволяє глибше осмислити її вплив на формування особистості та суспільства загалом.

Бардівська пісня – це синтетичний жанр, у якому органічно поєднуються поезія та музика. Її визначальною рисою є домінування тексту над музичним супроводом, що зазвичай представлений акустичною гітарою (Що таке бардівська пісня, 2025).

На відміну від масової естрадної культури, бардівська пісня орієнтована на інтелектуальне сприйняття, глибоку рефлексію та емоційне переживання. Вона часто порушує філософські, соціальні та історичні проблеми, сприяючи розвитку критичного мислення.

В українському контексті цей жанр має ще одну важливу ознаку – тісний зв'язок із національною ідентичністю. Бардівська творчість нерідко спирається на традиції народної пісні, поезії та історичної пам'яті, що робить її важливим елементом культурної спадщини.

Розвиток української бардівської пісні тісно пов'язаний із суспільно-політичними процесами. Наприкінці 1980-х років вона стала складовою